

Vesztegetés elfogadása vagy hamis tanúzás?

SIMON Nikolett

A kutatás alapját a Nemzetközi Büntetőbíróság statútuma képezi, a tanulmány a tárgykörben releváns igazságszolgáltatás rendjét sértő deliktumokkal kapcsolatban felmerülő anyagi jogi, dogmatikai problémákkal foglalkozik. Kiemelt figyelmet fordít a megvesztegetett tanú cselekményére, aki hamis okirati bizonyítékot nyújt be a folyamatban lévő büntetőeljárásban. A tanú megvesztegetése mint elkövetési magatartás szoros összefüggésben áll az egyes korrupciós bűncselekményekkel. A vesztegetés büntette tárgyában hozott bírósági ítéletek alapul szolgálnak a felmerülő elhatárolási és dogmatikai kérdések megoldására.

A büntető anyagi jog területén az egyes korrupciós és igazságszolgáltatás elleni bűncselekményeket számos, a közelmúltban hatályba lépett jogszabályváltozás, módosítás érintette. A büntető törvénykönyv (a továbbiakban: Btk.)¹ hatálybalépése előtt és után is problémát okozott és okoz az egyes, a közélet, a hivatali tekintély és az igazságszolgáltatás védelméhez fűződő érdekek és értékek mentén a fenti jogi tárgyakat védő deliktumok elhatárolása. A témakörben lefolytatott kutatás alapján megállapítható, hogy e bűncselekmények számos elhatárolási nehézséget rejtenek magukban, továbbá több, a büntető eljárásjog területére tartozó, különösen a tanúra vonatkozó rendelkezés újonnan történő magyarázatát is felvetik. Elengedhetetlen a büntetőeljárás törvény² (a továbbiakban: Be.) a tanú törvénynek megfelelő figyelmeztetésére és kihallgatására vonatkozó rendelkezéseinek, ezen túlmenően a tanú kihallgatásának alkalmával elhangzó eljárási garanciáknak a megfelelő jegyzőkönyvezése.

A korrupciós és igazságszolgáltatási bűncselekmények országonként változó képet mutatnak, éppen ezért a nemzetközi jogi fejleményeket is figyelembe véve nagy kihívást jelent egy nem kifejezetten nóvumként értékelhető, ugyanakkor új törvényi bekezdésben tárgyalt, külön elnevezéssel szereplő, a bírósági vagy hatósági eljárásban elkövetett vesztegetés és vesztegetés elfogadása büntettek törvényi helyének és viszonyának meghatározása a hamis tanúzás büntettségéhez képest. Emellett a hatályos büntető anyagi és eljárásjogi jogszabályok korrelációjában a bűncselekmény mindennapi alkalmazása sem problémamentes.

A Btk. közel három éve lépett hatályba, a korrupciós bűncselekmények tekintetében bekövetkezett változásokra a jogalkalmazói gyakorlat is reagált. Az állami, társadalmi szervek, hivatalos és közfeladatot ellátó személyek törvények betartásával történő, el-

1 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény

2 A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény

fogulatlan és részrehajlástól mentes eljárásához fűződő társadalmi érdek hívta életre azokat a változásokat, amelyek a Btk. XXVII. fejezetét jellemzik. A jogalkotó által bevezetett új jogi megoldások, így különösen a közélet tisztaságát sértő bűncselekmények rendszere új szerkezeti és elnevezésbeli megoldásokat hozott,³ ezért a Btk. hatálybalépése óta eltelt idő alatt kialakult releváns jogalkalmazói gyakorlatot – a gyakran felmerülő minősítési kérdések tisztázása végett – vizsgálat alá kell vonni. Ekkor olyan, a joggyakorlatot és az elméleti kérdéseket is érintő akadályokkal találja szembe magát a jogalkalmazó, kifejezetten e bűncselekményi kör kapcsán is, amelyek szükségszerűen más, a Btk. különös részében szabályozott deliktumok alkalmazását is felvetik, továbbá amelyekkel a tényállás megalkotásakor nem számolhattunk.

A joggyakorlatban az ilyen és hasonló jellegű, az igazságszolgáltatás rendjét sértő deliktumoknál megjelenő elhatárolási kérdések mindennaposak, ebből adódóan olyan jogszabáylelemzést, valamint történeti és nemzetközi összehasonlítást kell végezni, amely választ adhat az e körben előforduló elméleti és gyakorlati problémákra is. Ezenfelül jogi indokolással és büntető anyagi jogi érvrendszerrel alátámasztott magyarázatát kívánom adni az egyes büntetőügyekben előforduló eseteknek.

Alapp probléma – egy régi dogmatikai és minősítési vita újraértelmezése

A központi probléma és a lehetséges megoldási alternatívák elemzése előtt kifejezetten szükségesnek tartom azokat a jogforrásokat megvizsgálni, amelyek az irányadó jogesetnél felhívhatóak. E körben korántsem indifferens az 1978. évi IV. törvény⁴ és a 2012. évi C. törvény idevonatkozó rendelkezéseinek jellemzése, annál is inkább, hogy a vesztegetés tényállását a 2011. évi CXXI. törvény⁵ 42. §-a részben kibővítette, ezzel beiktatta az 1978. évi IV. törvény rendelkezései közé a 255. § (1) bekezdését.⁶ A Btk. 295. és 296. §-ának (1) bekezdésében már önálló bűncselekményként szabályozza a jogalkotó a vesztegetést és annak elfogadását bírósági vagy hatósági eljárásban. Ezenfelül az ígérés vagy az ígélet elfogadása elkövetési magatartással is kibővítette a korábbi tényállást.

A korábbi Btk. kizárólag a jogtalan előny adásával hatósági vagy bírósági eljárásban elkövetett aktív vesztegetést, azon belül is elkövetési magatartásként kizárólag a jogtalan előny adását rendelte büntetni, mint elkövetési magatartást. A passzív vesztegető cselekményére ugyanezen szakasz (2) bekezdése volt irányadó azzal, aki azért, hogy másvalaki a törvényes jogait ne gyakorolja a bírósági vagy hatósági eljárásban, vagy kötelezettségeit ne teljesítse, jogtalan előnyt fogadott el. A Btk. a korábbiakhoz hasonlóan bűncselekményként értékeli az elkövető azon magatartását, ha a bírósági vagy hatósági eljárásban azért, hogy más a törvényes jogait ne gyakorolja vagy kötelezettségeit

3 Hollán (2015) 3–4.

4 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény

5 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény

6 Aki azért, hogy másvalaki a bírósági vagy más hatósági eljárásban a törvényes jogait ne gyakorolja vagy kötelezettségeit ne teljesítse, neki vagy reá tekintettel másnak jogtalan előnyt ad, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

ne teljesítse, jogtalan előnyt ad, illetve ígér. Az ígérés mint elkövetési magatartás törvénybe iktatása egyebekben a hamis tanúzásra felhívás büntette miatt is jelentős változásokat hozhat a jogalkalmazásban, mert már nem kizárólag az adás, hanem ezenfelül az ígélet mint elkövetési magatartás esetében is tényállásszerű lehet a cselekmény.

Konkrét esetben azzal a problematikával állunk szemben, hogy a Btk. 272. § (2) bekezdésének c) pontjában meghatározott okirattal vagy hamis tárgyi bizonyítási eszköz hatóság rendelkezésére bocsátásával elkövetett hamis tanúzás büntetétéhez olyan többlettényállási elemek is kapcsolódhatnak, mint a jogtalan előny adása, ígérete. A vesztegetés ténye kapcsán immár beszélhetünk egy aktív és egy passzív vesztegetői oldalról e bűncselekménynél is, amelyeket a jogszabály szövege is külön tényállásokban szabályoz.

A tanulmány időszerűségét ezáltal az adja, hogy a korábban a vesztegetés komplex rendszerében szabályozott hatósági eljárásban elkövetett vesztegetés kikerült a vesztegetés általános tényállása alól, és külön deliktumként szerepel a Btk.-ban. Kérdés, hogy a bevezetőben vázolt helyzet megítélése hogyan változott meg a Btk. hatálybalépésével.

Ezért figyelemmel arra, hogy a Btk.-nál már jogalkalmazói gyakorlatról is beszélhetünk, a jogalkotás terén végbemenő változásokon túl a jogalkalmazói gyakorlat tapasztalataira is építve kívánom azt kérdést megválaszolni, hogy miként kell minősíteni azt, ha egy büntetőügy sértettje felkér egy személyt arra, hogy pénzért tegyen valótlan írásbeli tanúvallomást a büntetőügyben, majd a büntetőügy későbbi tanúja a pénz átvételét követően a hamis okirati bizonyítékot benyújtja a hatóság részére. A jogeset korántsem új, az új jogszabályi környezetben mégis új megvilágításba helyeződik.

Eljárásjogi garanciák és a bizonyíték felhasználhatóságának kérdése

A Be. 85. §-ának (5) bekezdése alapján az írásbeli tanúvallomás tételét a bíróság, az ügyész, illetőleg a nyomozó hatóság engedélyezheti. A tanú a szóbeli kihallgatását követően vagy helyette írásban tehet vallomást, azonban az erről való döntés joga az eljáró hatóságokat illeti. A tanú részéről történő vallomástételt a felvázolt esetben nem a hatóság engedélyezte a tanú számára. Ha az engedélyezés a hatóság részéről történt volna, azon túl, hogy a tanúnak saját kezűleg kellett volna leírnia az írásbeli tanúvallomását, az elektronikus okirat formájában elkészített vallomását minősített elektronikus aláírással kellett volna ellátnia, vagy a más módon leírt vallomását bíró vagy közjegyző előtt kellett volna hitelesíttetnie. Erre figyelemmel a következők hiánya vagy megléte további jelentőséggel bír. A tanú írásban tett vallomásából ki kell tűnnie annak, hogy a tanú a vallomást a vallomástétel akadályainak (Be. 81. és 82. §), valamint a hamis tanúzás következményeinek ismeretében tette meg. A probléma ott kezdődik, hogy – mivel ennek engedélyezéséről a hatóság dönt – az erre való figyelmeztetés is az írásbeli vallomás megtételének engedélyezésével egyidejűleg történik. Tehát ha a tanú egy tanúvallomás elnevezésű okiratot nyújt be a hatóság részére, és abból nem derül-

nek ki az, hogy ezt a tanú a vallomástétel akadályainak és a hamis tanúzás következményeinek ismeretében tette meg, a felhasználhatósága megkérdőjeleződik.

A figyelmeztetések ismeretében tett írásbeli vallomás esetében, ha annak készítőjét tanúként kihallgatják, és a vallomásában foglaltakat fenntartja, tehát abból, hogy a tanú hamis tanúvallomást tett a hatóság előtt, egyértelműen következik az, hogy a büntetlen utócselekményként történő minősítést el kell vetni. Azt a kérdést azonban, hogy mikor minősül egy tanúvallomás jogszabályszerűnek, a Be. határozza meg. A vallomás egy eljárásjogilag szabályozott cselekmény, s ekként tanú az, akinek a bizonyítandó tényről tudomása lehet,⁷ és megfelel a tanúkihallgatás szabályaiban támasztott kritériumoknak.⁸ Ha ezek bármelyike sérül, a vallomás tanúvallomásként nem értékelhető. A tanúvallomásnak olyan tényekre, történésekre kell vonatkoznia, amelyekről a tanú közvetve vagy közvetlenül tudomást szerzett.⁹ A tanú elsősorban arra köteles, hogy a ténykörülményekre vonatkozó közvetlen észlelésen, érzéki benyomáson alapuló tudomását az eljárás céljaira a hatósággal közölje.¹⁰ Valótlan vallomásról akkor beszélünk, ha a tanú valamely tényekre vonatkozó állítása vagy azok összessége nem azt adja vissza, amit a tanú ténylegesen észlelt a múltban. A vallomásnál leírtakra utalva, kötelezettségként jelentkezik az, hogy amit a tanú egy lezajlott cselekmény kapcsán észlel, arról a tanúvallomás keretében számot is adjon, ha erre kerül sor. A tanúra vonatkozó figyelmeztetések jelentősége tovább fokozódik, ha valakit a nyomozó hatóság tanúként hallgat ki, és a fenti a figyelmeztetések elmaradnak. Ez azt a következményt vonja maga után, hogy tanúvallomása bizonyítékként nem vehető figyelembe.

A kifejtettre figyelemmel tehát, ha a tanú jogosult a tanúvallomás megtagadására, de az erre való figyelmeztetése elmarad, az általa tett hamis vallomás – a tényállási elem hiányára tekintettel – nem lehet bűncselekmény. Az előzőek alapján vajon kiterjeszhető-e a büntethetőséget kizáró okok rendszere erre az esetre is? A kizáró ok ugyan fennforog, de a cselekmény büntetendősége nem e tárgykörben dől el, hanem az bír relevanciával, hogy a tanú vallomása semmis, bizonyítékként figyelembe nem vehető. Ezen garanciális szabály jelentősége a hamis okirat vagy tárgyi bizonyítási eszköz hatóságnak való átadásánál különösen alakul.

Akkor, ha a jogok és kötelezettségek oldaláról közelítjük meg a kérdést, a hamis tanúzás alanya a tanú. A vesztegetés elfogadása bírósági vagy hatósági eljárásban alanya megítélésem szerint – utalva arra, hogy passzív vesztegető csak az lehet, akinek bírósági, választottbírói, illetve hatósági eljárásban törvényes jogai vagy kötelezettségei vannak (vagy lehetnek)¹¹ – tehát az a személy is lehet, aki ugyan az elkövetés időpontjában nem tanú, akinek jogai és kötelezettségei vannak, hanem törvényes jogok és kötelezettségek potenciális alanyává válhat. Ezzel szemben a hamis tanúzás alanya

7 Be. 79. §

8 A tanúval, mielőtt kihallgatnák, közölni kell, hogy milyen minőségben hallgatják ki, ez esetben egyértelműen a tanúkénti kihallgatásról van szó. Egyebekben tisztázni kell az ügy tárgyához és szereplőéhez fűződő viszonyát, ha van ilyen, s érdekelttségét, valamint azt, hogy megilleti-e a mentesség joga.

9 Belovics et al. (2011) 330.

10 Angyal (1940) 126.

11 Hollán (2014) 37.

potenciális tanú nem lehet. Továbbá, hivatkozva a fent leírtakra, egyebek mellett a hatóság által a tanúnak engedélyezett hamis írásbeli tanúvallomás megtétele esetében, amely a törvényi előírásoknak azonban megfelel, a pénzátadás folytán megfelelő minősítése ebben az esetben is a Btk. 296. §-ába ütköző passzív vesztegetés. A figyelmeztetések elmaradása és az írásbeli tanúvallomás megítélése a jogtalan előny elfogadása esetében nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a nemzetközi jogi dokumentumot, amelyre egyebekben az „új korrupciós bűncselekmény” bevezetését is alapozták, a Nemzetközi Büntetőbíróság római statútumát,¹² amely a tanulmány tárgya szempontjából is lényeges és alkalmazandó szabályokat tartalmaz.

A Nemzetközi Büntetőbíróság statútuma és a Btk. viszonya

A Nemzetközi Büntetőbíróság római statútumának¹³ 70. szakasza rendelkezik a tanú megvesztegetéséről,¹⁴ amelyre egyebekben szintén utalást találhatunk a büntető törvénykönyvről szóló törvényjavaslathoz fűzött hivatalos indokolásban.¹⁵ A statútum 70. §-a tanú korrump megvesztegetését tartalmazza, amelyet az követ el, aki a tanút befolyásolja, megvesztegeti, akadályozva ezzel a bizonyítékok összegyűjtését.¹⁶ A Btk. a nemzetközi statútum mintáját követve helyezte el a korrupciós bűncselekmények között az „új tényállást”, ugyanakkor megváltozott tartalommal. Ezt a statútum az *offences against the administration of justice*¹⁷ címet viselő cikke alatt szabályozza, immáron hatékony választ adva azokra az igazságszolgáltatás elleni támadásokra, amelyek között a tanú befolyásolása is szerepel.

Visszatérve a javaslat indokolására, amely a hatályos jogszabályok alkalmazásához is segítséget nyújt, azt tartalmazza, hogy a vesztegetés bírósági vagy hatósági eljárásban tényállása egy új (2) bekezdéssel egészül ki. Ez alapján az (1) bekezdés szerint büntetendő, „aki az ott meghatározott cselekményt törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel, továbbá az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa kötelező határozatával létrehozott nemzetközi büntetőbíróság vagy az Európai Közösségek Bírósága előtt folyamatban lévő eljárás során vagy azzal kapcsolatban követi el.”¹⁸ A háttérnorma jelentősége ezen bekezdés hatálybalépésével még inkább előtérbe helyeződött, ugyanis nem kizárólag az egyes, a Nemzetközi Büntetőbíróság vagy az Európai Közösségek Bírósága előtt folyamatban lévő ügyekben elkövetett vesztegetéses bűncselekmények, hanem a magyar hatóságok előtt folyamatban lévő hatósági eljárásokban felmerülő deliktumok is idetartoznak. Véleményem szerint a statútum rendelkezéseinek beható vizsgálata az egyes büntetőügyekben felmerülő elhatárolási kérdések megítélésénél a közelmúltban bekövetkezett jogszabályi változásokra tekintettel nélkülözhetetlen.

12 Rome Statute of the International Criminal Court. (2011)

13 Uo.

14 Uo. 70. § 1. c)

15 Magyarország Kormányának T/6958. számú törvényjavaslata a Büntető Törvénykönyvről. (2012)

16 A statútum a *corruptly influencing a witness* kifejezést használja a bűncselekményre.

17 Rome Statute of the International Criminal Court, 53.

18 Magyarország Kormányának T/6958. számú törvényjavaslata a Büntető Törvénykönyvről, 396.

A későbbiekben is kifejtett dogmatikai, halmazati kérdésekhez tartozó elvekre is hangsúlyt kell helyezni, mégis a fentiekben leírtak miatt e nemzetközi jogforrás a hamis tanúzás és a bírósági vagy hatósági eljárásokban elkövetett vesztegetési cselekmények konkurálásánál kiemelt szerephez jut. Továbbá a javaslat is rögzíti, hogy ez a megoldás az, amely követi a hatályos Btk. 249/B. §-ában (nemzetközi bíróság előtt elkövetett igazságszolgáltatás elleni bűncselekmény) foglalt megoldást.¹⁹ Az indokolás alapján a statútum 70. cikke szerint a Criminal Court nem kizárólag a hamis tanúzás, a hamis vád és a hatósági eljárás akadályozásának büntetendősége mellett foglal állást a Nemzetközi Büntetőbíróság előtt folyó eljárásokban, hanem a tanú megvesztegetését, illetve a bizonyítás felvételébe való beavatkozást is idevonja.²⁰ Ez utóbbi explicite a tanú vesztegetésével és a vesztegetés elfogadásával kapcsolatos magatartások büntetendőségét erősíti, emellett annak rendszertani helyét illetően is megfelelő iránymutatást ad.²¹ Ezzel kapcsolatban figyelmet kell fordítani arra, hogy a tényállásokat nem az igazságszolgáltatás elleni bűncselekmények között szabályozták a hatályos Btk.-ban sem.

A hamis okirat szolgáltatásával elkövetett hamis tanúzás büntette – elméleti megalapozás

Abból kell kiindulni, hogy ha a közokirat készítője vagy meghamisítója és felhasználója ugyanaz a személy, a közokirat-hamisítás büntettét és a hamis tanúzás büntettét is meg kell állapítani. Így mindkét bűncselekmény megalapozza az elkövető felelősségre vonását és megbüntetését. Ellentétes minősítésről beszélhetünk viszont, ha közokirat helyett magánokirat valótlan tartamú készítése vagy meghamisítása és felhasználása történik meg, és ezen elkövetési magatartások egyazon személyhez köthetők. Mindezek felül a magánokirat készítője vagy meghamisítója el is válhat a felhasználtól (ez sok esetben jellemző), így a büntetőjogi felelősségét illetően hamis tanúzás bűnsegédneként lehet felelősségre vonni. Az sem képezheti továbbá vita tárgyát, hogy a büntetőügy terheltje nem lehet a hamis tanúzás ezen alakzatának tettese, valamint ha az okirat elkészítője és szolgáltatója személyileg elválik egymástól, a készítő személy bűnsegédneként lesz felelősségre vonható.²²

Ugyanakkor, ahogyan arra következőkben is rámutatok, itt a valótlan okirat készítésében közreműködő sértettet – éppen a többlétegyállási elem, a pénzátadás ténye folytán – nem e tényállás keretei között kell felelősségre vonni. A sértettnek a tanulmány további részében érintett azon magatartása, miszerint egy, a nyomozó hatóság előtt folyamatban lévő ügyben még eljárási pozícióban nem szereplő tanút vesz rá a hamis írásbeli tanúvallomás megtételére, amelyet ő diktál le a potenciális tanúnak, továbbá ennek ellentételezéseként pénzt ad át részére, csak és kizárólag – figyelemmel a nemzetközi tendenciákra – a Btk. 295. szakasza alapján ítélt meg.

19 Uo.

20 Uo.

21 Szabó (2010) 77.

22 Belovics et al. (2011) 333.

A gyakorlati problémánál felmerülő alternatívák száma azonban véges, és két bűncselekményre szűkíthető: a Btk. 272. § (1) bekezdésébe ütköző és – figyelemmel a (2) bekezdés c) pontjára – a (4) bekezdés szerint minősülő büntetőügyben elkövetett hamis tanúzás büntetetté. Azt azonban már most le kell szögezni, hogy itt annak a személynek a cselekvősege sem maradhat büntetlenül, aki a tanút a folyamatban lévő büntetőeljárásban jogtalan előnyben részesítés ellenében hamis tanúvallomás megtételére vette rá, annál is inkább, mert e körben az aktív vesztegetői pozíció is szabadságvesztés büntetéssel fenyegetett.

A bűncselekmények elhatárolásának jogalkalmazói gyakorlatáról

Az új elnevezés alatt, külön tényállásban szabályozott deliktum alapján: „aki azért, hogy más a bírósági, választottbírósági vagy hatósági eljárásban törvényes jogait ne gyakorolja, vagy kötelezettségeit ne teljesítse, neki vagy rá tekintettel másnak jogtalan előnyt ad vagy ígér, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő”.²³ A büntető törvénykönyv közel három évvel ezelőtt történő hatálybalépését követően immáron nem az egyes új tényállások törvény szerinti elemzését kell célul kitűzni, hanem az egyes új, illetőleg megváltozott vagy éppen módosított tényállások gyakorlatban történő alkalmazásához kötődő kérdések felvetését és ezekre a megfelelő válaszok adását.

E helyen utalnék továbbá arra is, hogy a Btk. ezen bekezdéséhez kapcsolódó joggyakorlat sem egységes abban a kérdésben, hogy a cselekményt élesen el kell-e határolni a kényszerítés hatósági eljárásban bűncselekményétől. A Btk. új elnevezése alapján a kényszerítés hatósági eljárásban büntetettét az követi el, aki mást erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy hatósági eljárásban a törvényes jogait ne gyakorolja vagy a kötelezettségeit ne teljesítse. Ezen tényállás immanens eleme az erőszakkal vagy fenyegetéssel történő kényszerítés, amely a hivatkozott korrupciós bűncselekménynek nem tényállási eleme. Továbbá a cselekményeket a jogtalan előnyhöz kapcsolódó elkövetési magatartások mentén is meg lehet különböztetni, ugyanis a két tényállás abban a tekintetben egyezést mutat, hogy az elkövető célja az, hogy az általa kényszerített, illetve megvesztegetett fél a hatósági eljárásban törvényes jogait ne gyakorolja vagy kötelezettségeit ne teljesítse. Az igazságszolgáltatás rendes működését sértő tényállás a hatósági eljárásokra korlátozódik, ezzel szemben a vesztegetés a bírósági vagy hatósági eljárásban deliktum tágabb megfogalmazású.

Az egyes korrupciós, vesztegetési tényállások közül a fenti deliktumnál is el kell választani egymástól az aktív, illetve a passzív vesztegető cselekményét. Akkor, ha a hamis tanúzás büntetettét vizsgáljuk, a passzív vesztegetés, azaz a vesztegetés elfogadása bírósági vagy hatósági eljárásban büntette konkurál a fenti bűncselekménnyel. A vesztegetés esetében – mint aktív oldali elkövetési magatartással szemben – a hamis tanúzás felbujtói alakzata kerül szóba. Az ellentétek lehetséges feloldásának módjára a későbbiekben részletesen is kitérek.

²³ Btk. 295. §

A két bűncselekmény elhatárolását és a helyes minősítést az ahhoz vezető egyes szempontokon keresztül kívánom bemutatni. A probléma elsőként akkor merülhet fel, ha annak a sértettnek vagy gyanúsítottaknak a cselekményét kívánjuk minősíteni büntetőjogi szempontból, aki egy ismerősét arra veszi rá, hogy egy ellene vagy a sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt folyamatban lévő büntetőeljárásban (hatósági eljárásban) valótlan írásbeli vallomást tegyen, amelyben hamisan azt állítja, hogy tanúja volt a cselekménynek, vagy pedig valóban tanúja volt, ugyanakkor más történésekről számol be. A problémakör legkiterjedtebb elemzése érdekében az új Btk. hatálybalépését megelőzően fennálló és a hamis tanúzásra felhívás vétségéhez kapcsolódó bírói gyakorlat által kimunkált elvekből érdemes kiindulni. A hamis tanúzásra felhívás és a vesztegetés viszonyáról elmondható ugyanis, hogy e két bűncselekmény – figyelemmel arra, hogy a Btk. korábban a vesztegetésnél kizárólag az előny adását pönalizálta – a hamis tanúzás és a vizsgálat tárgyát jelentő bűncselekmény tiszta elhatárolásához megfelelő alappal szolgálhat.

A Fővárosi Ítéltábla előtt folyamatban lévő büntetőügyben²⁴ a vádlott arra hívta fel a sértettet, hogy hamis tanúvallomást tegyen. A vádlott a sértettnek ennek fejében egy meghatározott pénzösszeget ígért. A hamis tanúzásra felhívás miatt indult büntetőügyekben a vesztegetés és a hivatkozott bűncselekmény találkozásokor megállapítható, hogy előbbi bűncselekménynél is gyakran felmerül a vesztegetési tényállás mint helyes minősítés. Az ítélet alapján a vádlott cselekménye azonban a Btk. 295. § (1) bekezdésébe ütköző hatósági eljárásban elkövetett vesztegetés büntettének minősül, mivel az elkövető azért, hogy a potenciális tanú törvényi kötelezettségét ne a törvénynek megfelelően teljesítse, jogtalan előnyben részesítette. A vesztegető cselekményéről tehát megállapíthatjuk – az ítélet indokolásával egyetértve –, hogy az csak látszólagos alaki halmazatot alkot a hamis tanúzásra felhívás büntetével, tehát a speciálisabb és súlyosabb büntetési tétellel fenyegetett közélet tisztasága elleni bűncselekményt kell megállapítani. Az ítélet továbbá utalt arra is, hogy a kommentár szerint, ha a hamis tanúzásra felhívás anyagi előny nyújtásával történik, a speciális elkövetési magatartás folytán a hatósági eljárásban elkövetett vesztegetést kell megállapítani az elkövető terhére.²⁵

Az ügy elemzéséhez hozzátartozik az is, hogy a bíróság kategorikusan kizárta a két bűncselekmény alaki halmazatban történő megállapítását, s ezzel a hamis tanúzás büntette esetében messzemenően egyet tudok érteni. Ezenfelül leszögezte, hogy a vesztegetés már magában foglalta azt az elkövetési magatartást, amely a hamis tanúzásra felhívás törvényi tényállási eleme, ugyanakkor itt a rábírás és az előny ígérete szerepelt, amely a Btk. vesztegetés bírói vagy hatósági eljárásban büntettét érintő jogszabályváltozások miatt vetette fel a korrupciós bűncselekmény lehetőségét. Az ígéres mint elkövetési magatartás az említett változások előtt tehát nem lehetett tényállásszerű a vesztegetés vonatkozásában, mégis a bíróság nem ezen érv mentén – szemben egy korábbi döntésével –, hanem az alaki halmazatot feloldó elvekre alapítottan foglalt állást.

Az alaki halmazat látszólagossága mellett e két bűncselekmény esetében is a specialitás elvét hívta fel. A bírói vagy hatósági eljárásban elkövetett vesztegetés ugyanis

24 A Fővárosi Ítéltábla FIT-H-BJ-2012-345. számú határozata büntetőügyben.

25 Uo.

– miként a bíróság döntése is kimondja – minden olyan törvényi tényállási elemet magában foglal, amelyet a hamis tanúzásra felhívás is, ezen túlmenően pedig a tényállás annak a pénzátadásnak az ígéretét is értékeli, amelyet nem lehet kizárólag az igazságszolgáltatás elleni bűncselekményként felfogni. A hamis tanúzásra felhívás és a vesztegetés bírósági vagy hatósági eljárásban büntettek konkurálása esetén irányadó jogalkalmazói gyakorlatot, a hamis tanúzás büntette és ez utóbbi bűncselekmény esetében is relevánsnak és alkalmazandónak tartom. A bíróság egyebekben a súlyosabb büntetési tétellel fenyegetett vesztegetési tényállást tartotta megállapíthatónak.

A Fővárosi Törvényszék előtt folyamatban lévő büntetőügyben a vádlott,²⁶ azért, hogy a sértett a feljelentését visszavonja, előbb 300 ezer Ft-ot ajánlott fel neki, majd át is adott 50 ezer Ft-ot és 400 eurót a sértett lakásán.²⁷ Előbbiek okán a sértett ugyan a vádlott kérésének megfelelően nem tudta visszavonni a feljelentését, viszont egy attól lényegesen eltérő tartalmú, a vádlottra nézve kedvező vallomást tett. A sértett a vádlott által sérelmére elkövetett cselekménnyel okozott kára megtérítésének reményében tett valótlan tanúvallomást. Ezen, a tanulmány tárgya tekintetében egyedülálló és irányadó döntésében a speciális vesztegetés büntette került megállapításra. A Fővárosi Törvényszék a büntetőügyben meghozott döntésében úgy foglalt állást, hogy az aktív vesztegetés célzatot, a passzív motívumot igényel, azaz előbbi esetben az előny adásának célzatosan arra kell irányulnia, hogy a bírósági vagy más hatósági eljárásban részt vevő személy törvényes jogait ne gyakorolja vagy kötelezettségeit ne teljesítse, míg utóbbi esetben az előny elfogadásának kell ezen okból történnie.

Ebben az ügyben a szóbeli tanúvallomás esetében sem az arra való felbujtás, sem a hamis tanúvallomás megtétele, sem pedig a pénzátadás nem volt kétséges. A sértett kihallgatása elején a Be. tanúkihallgatásra vonatkozó figyelmeztetéseinek garanciális jelentősége van, így ha a sértettel szemben egyetlen, a Be. 82. §-ában foglalt kizáró ok sem állt fenn, a tanúvallomást nem tagadja vagy nem tagadhatja meg, ekkor a tanú kihallgatásáról készült jegyzőkönyvnek – a korábban kifejtettekkel összhangban – tartalmaznia kell a tanú jogaira és kötelezettségeire vonatkozó figyelmeztetéseket, valamint a tanú azokra adott szó szerinti válaszát. Ezek elmaradása – ahogy arról korábban szó volt – akár a bizonyíték felhasználhatatlanságát is maga után vonhatja.

A Fővárosi Bíróság előtt folyamatban lévő büntetőügyben a vádlott egy karton cigarettát ígéretével próbálta meg rábírnival a tanút arra, hogy az alapügyben erősítse meg az ő feljelentésében foglaltakat, és tegyen olyan vallomást, amelyben azt állítja, hogy volt intézeti nevelője egy elítélttel szexuális jellegű kapcsolatot tartott fenn. A tanú a vádlott felhívását visszautasította, vallomásában pedig feltárta, hogy a valótlan vallomás megtételére a vádlott próbálta meg őt rábírnival. A vádlott ezen magatartása így a korábbi Btk. 242. §-ának (1) bekezdésébe ütköző hamis tanúzásra felhívás büntetteként minősült, mindenben kimeríti a törvényi tényállásban írtakat. Az ügyben több minősítési lehetőség is felmerült.

Elsőként a korábban már felvetett, a két eltérő jogi tárgyat sértő bűncselekmény halmazának lehetősége, amely figyelemmel arra, hogy a vesztegetés tényállása azt

²⁶ A Fővárosi Bíróság 1-H-BJ-2010-180. bírósági határozata büntetőügyben.

²⁷ A Fővárosi Törvényszék 1-H-BJ-2012-32. számú határozata büntetőügyben.

a kitéfelt tartalmazza, hogy jogaival ne éljen vagy kötelezettségeit ne teljesítse, megfelelő is lehetne. A korábbi Btk. 242. §-ának (1) bekezdésébe ütköző, hamis tanúzásra felhívás büntettségével való alaki halmazatban történő megállapítás is felmerült, ahogyan azonban arra a bíróság is kitért ítéletében, a hamis tanúzásra felhívás büntette mint *sui generis* bűncselekmény nem állhat alaki halmazatban egy befejezett bűncselekmény kísérleti stádiumával. Ekkor mi a tanúra vonatkozó kötelezettség tartalma?

A hamis tanúzásra felhívás, mivel a tanú nem tett hamis tanúvallomást, ebben a kontextusban mégsem értékeli a pénz vagy más jogtalan előny ígérését. Ezen ismervől kiindulva a magam részéről minden afféle értelmezési lehetőséget elvetek, amely ezeket a cselekményeket nem bírósági vagy hatósági eljárásban elkövetett vesztegetésnek minősíti. A probléma akkor adódik, ahogyan arra korábban is utaltam, ha az írásbeli tanúvallomás hamisságának és a jogtalan előny adásának vagy ígérétének nem a bizonyítása, hanem éppen a felhasználhatósága kérdőjeleződik meg.

További dogmatikai elvek a két bűncselekmény elhatárolásához

Mielőtt rátérnék az általam helyesnek tartott minősítés ismertetésére, elsőként az alaki halmazat látszólagosságát feloldó konzumpció elvével kívánok foglalkozni. Azt is leszögezném, hogy a két bűncselekmény valóságos heterogén alaki halmazata nem lehetséges, ezen cselekmények kizárják egymást, mind az aktív és a passzív vesztegetés, a hamis tanúzásra felbujtás, mind pedig a hamis tanúzás elkövetése esetén. A passzív oldalt vizsgálva elmondhatjuk, hogy a tényállások találkozása szükségképpen: a vesztegetés elfogadása szükségképpen vonzza a hamis tanúzást azáltal, hogy a tanú azért fogadja el a jogtalan előnyt, hogy törvényes jogait ne gyakorolja vagy kötelezettségeit ne teljesítse. Ennek ellenére – figyelemmel a bűncselekmények büntetési tételére – a konzumpciót ki kell zárnom a deliktumok alaki halmazatának látszólagosságát feloldó elvek közül, mert a vesztegetés elfogadásában ugyan értékeltük a hamis tanúzást, de az utóbbi nem súlyosabb büntetési tétellel fenyegetett. Ezáltal pedig a konzumpció elve kiesik az alkalmazható elvek közül, mert a vesztegetés esetében a hamis tanúzás büntetési tétele súlyosabban fenyegetett (egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés), míg a vesztegetés a Btk. 295. §-ának (1) bekezdésében foglalt alakzata három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.²⁸

A bíróságok által alkalmazott elvekből kiindulva, különösen utalva itt a tanú figyelmeztetésére vonatkozó törvényi rendelkezésekre, valamint a római statútummal kapcsolatosan már ismertetett álláspontomra, az alábbi, *de lege ferenda* megalapításokat tenném. Ahogy a Kúria (korábbi nevén: Legfelsőbb Bíróság) büntető jogegységi tanácsa által, 2007. október 15-én meghozott, 3/2007. számú büntető jogegységi határozat (a továbbiakban: bjh) fogalmaz: „már nem tartható fenn az a jogi álláspont, mely szerint az eltérő jogtárgyakat érintő többszörös érdeksérelemre tekintettel a hivatali visszaélés büntettének és a személyes adattal hivatalos személyként elkövetett visszaélés

²⁸ Vö. a Btk. 272. § (1)–(4), valamint – figyelemmel a Btk. 14. §-ára – a 295. § (1) és a 296. § (1) bekezdéseit.

büntettének valóságos alaki halmazatban történő megállapítása legyen indokolt”.²⁹ A bjh indokolásából kiindulva megállapítható, hogy az egyetlen magatartással megvalósított több bűncselekmény halmazata csak látszólagos lehet, valóságos heterogén alaki halmazatuk kizárt.

Ennek indoka többek között az, hogy a bírósági vagy hatósági eljárásban elkövetett vesztegetés elfogadása és a hamis tanúzás, ezáltal a hamis tanúzásra felbujtás és a Btk. 295. §-ának (1) bekezdésébe ütköző vesztegetés speciális viszonyban állnak egymással, ezért – mivel a speciálisabb bűncselekményt kell megállapítani – nem jön létre valós halmazat.³⁰ A hamis tanúvallomást tevő elkövető a hamis tanúvallomás megtételével és ezért jogtalan előny elfogadásával több törvényi tényállást is megvalósítana, azonban a jogalkotó a további tényállási elemet tartalmazó jogtalan előny elfogadását a külön értékelést igénylő körülményre tekintettel kiemelte. Így tehát véleményem szerint a jogalkotó a vesztegetés elfogadásával bírósági vagy hatósági eljárásban speciális törvényi tényállást alkotott. Ennek megfelelően a többlettényállási elemre vonatkozó, a specialitás elvével kapcsolatos nézeteimet a hamis tanúzásra felbujtás és a bírósági vagy hatósági eljárásban elkövetett aktív vesztegetés cselekményére is kiterjesztem.

Összegzés

A tanúra vonatkozó figyelmeztetésekkel kapcsolatban fent hivatkozott garanciális szabály alkalmazhatósága a hamis okirat vagy tárgyi bizonyítási eszköz hatóságnak való átadásánál különösen alakul. A figyelmeztetések megléte vagy hiánya olyan ismérv, amely alapján egy cselekmény minősülhet akár igazságszolgáltatás elleni, akár korrupciós bűncselekményként is. Ha a tanú a nyomozó hatóság rendelkezésére bocsátott vallomást a hamis tanúzásra vonatkozó törvényi figyelmeztetések tudatában teszi meg – s ehhez egy meghatározott pénzösszeg elfogadása is társul –, a cselekmény a speciálisabb, bírósági vagy hatósági eljárásban elkövetett vesztegetés elfogadása büntettét is felveti. A releváns bírósági döntések elemzése alapján elmondható, hogy egyrészt a hamis tanúzásra felhíváshoz kapcsolódó joggyakorlat, továbbá ugyan a korábbi Btk.-hoz kapcsolódóan, de a hamis tanúzás és a vesztegetés egymáshoz való viszonyáról rendelkező bírósági döntések megfelelő alapul szolgálnak az újra és újonnan felmerülő dogmatikai viták megoldásához.

A két bűncselekmény összevetése után, amellyel már részben bizonyítottam a cselekmények különböző élethelyzetekre vonatkozathatóságát, a jogesetek bemutatásával arra törekedtem, hogy teljes mértékben alátámasszam a bűnüldözésben betöltött kiemelten fontos szerepüket. E minősítési probléma a gyakorlatban is nehézségekhez vezet az eltérő jogi tárgyat védő egyes igazságszolgáltatási és korrupciós bűncselekmények viszonylatában. Tanulmányomban ezen dogmatikai ellentmondást kívántam feloldani, különös tekintettel a hamis okirat szolgáltatásával elkövetett hamis tanúzás elkövetési magatartására, valamint a Nemzetközi Büntetőbíróság státútumában foglaltakra.

²⁹ 3/2007.bjh., indokolás, 2. bekezdés.

³⁰ Belovics et al. (2012) 365.

IRODALOMJEGYZÉK

- Angyal Pál (1940): *Pénzhamisítás. Hamis tanúzás és hamis eskü. Hamis vád.* Budapest, Attila Nyomda Rt.
- Belovics Ervin (2012): Dogmatikai problémák az igazságszolgáltatás rendje elleni bűncselekmények körében. II. rész. In: *Ügyészek Lapja*, 19. évf. 2. sz. 5–27.
- Belovics Ervin – Gellér Balázs – Nagy Ferenc – Tóth Mihály (2012): *Büntetőjog I. Általános rész.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál (2011): *Büntetőjog. Különös rész.* Kilencedik, átdolgozott kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.
- Földvári József (1965): *Igazságszolgáltatás elleni büntettek.* Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Földvári József (1983): Néhány szó a halmazatról. In: *Magyar Jog*, 30. évf. 6. sz. 535–537.
- Hollán Miklós (2014): A hatósági eljárással kapcsolatos vesztegetés az új Büntető Törvénykönyvben. In: *Miskolci Jogi Szemle*, 91. évf. 1. sz. 33–47.
- Hollán Miklós (2015): A korrupciós bűncselekmények szabályozási újdonságai – egy törvényjavaslat margójára. In: *MTA Law Working Papers*, 16. sz. 1–17.
- Kovács Lajos (1986): A halmazat néhány kérdése. In: *Magyar Jog*, 33. évf. 9. sz. 752–760.
- Neuherz Pál (1997): A sértett, a tanú és a gyanúsított kihallgatásának gyakorlati kérdései. In: *Belügyi Szemle*, 45. évf. 9. sz. 108–113.
- Szabó Krisztián (2010): *Tanúvédelem a magyar büntető eljárásban.* PhD-értekezés. Miskolc, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola.
- Tóth Mihály (1985): Még egyszer a hamis tanúzás új reformjáról. In: *Magyar Jog*, 32. évf. 2. sz. 163–167.
- Zsilka László (2008): A hamis vád és hamis tanúzás nyomozásának kérdései. In: *Ügyészek Lapja*, 15. évf. 1. sz. 27–36.

Jogforrások:

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
2001. évi CXXI. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- A Fővárosi Bíróság 1-H-BJ-2010-180. bírósági határozata büntetőügyben
- A Fővárosi Ítéletábla FIT-H-BJ-2012-345. számú határozata büntetőügyben
- A Fővárosi Törvényszék 1-H-BJ-2012-32. számú határozata büntetőügyben
- Magyarország Kormányának T/6958. számú törvényjavaslata a Büntető Törvénykönyvről. (2012)
Forrás: www.parlament.hu/irom39/06958/06958.pdf (2016. 01. 12.)
- Rome Statute of the International Criminal Court. (2011) Forrás: www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/ADD16852-AEE9-4757-ABE7-9CDC7CF02886/283503/RomeStatutEng1.pdf (2016. 01. 12.)

SUMMARY

Corruption or False Testimony?

SIMON Nikolett

This criminal research is based on the Rome Statute of the International Criminal Court and deals with de lege ferenda questions and problems of the crimes against of criminal justice, especially examining corrupted witnesses who give untruthful evidence, provide false documents or false material evidence in criminal proceedings. Corruptly influencing a witness is related to the crimes against the purity of public life. Analysing the judgements in the subject of bribery and giving false evidence we may get solutions for dogmatic problems.